

Månedsbrev Januar 2020

Presidentens hjørne

Januar forsvant på et blunk! Noen av oss venter fortsatt på stabilt skiføre, men vi kan alle glede oss over at dagen har blitt 2 timer og 29 minutter lengre enn ved vintersolverv 22. desember.

Styret hadde møte 7.januar. Der oppsummerte vi Rotaryåret sålangt, kontrollerte resultatene mot målene i årets KPM og besluttet noen flere arbeidsoppgaver for vårsemesteret.

- **Jubileumskomiteen** med Øyvind Røst i spissen er allerede godt i gang med jobben.

Datoen er nå fastsatt til **28. august 2021**, dagen etter charterdatoen 27. august.

Jeg oppfordrer dere til å noter datoen allerede nå, slik at den er opptatt! Det neste som må på plass, er hvor festen skal holdes og omtrent hvor mange gjester vi kan regne med.

- **Medlemsutvikling** er i godt gjenge med inviterte gjester og nettverksbygging med potensielle medlemmer. Styret og MYU har planer om å komme med en enda mer offensiv strategi i løpet av februar. Vi tror det må til dersom vi skal nå målet om 50 medlemmer til jubileet.

- **Arkiv** er et annet stikkord for vårsemesteret. Jeg tenker meg et digitalt system der dokumentene er tilgjengelig for medlemmene via hjemmesiden. Styret skal i løpet av våren legge frem en oppdatert plan for hvordan vi skal bygge opp klubbarkivet vårt, og ikke minst hvordan det skal holdes ajour. Vi har startet med å be medlemmene finne frem og levere det de måtte ha hjemme av gamle protokoller, papirer, minnepinner, etc.

Astrid henter råd hos distriktssekretæren (DICO) og Ragnar er forespurt om å digitalisere Blåboka. Vi er i kontakt med Rakkestad RK som har digitalisert sitt klubbarkiv, og arkivaren deres deler velvillig av sin erfaring.

- **Kommunikasjonsplan** er et annet av vårens interne prosjekter. Håvar, Liv og undertegnede arbeider med den saken og håper å kunne presentere planen på CA i juni.

- **Midtveismøte** for presidentene i 2260 ble holdt i Fjellstrand grendehus på Nesodden 30. januar. Det var et omfattende program, med mange korte innlegg. Det startet med status rapporter fra distriktsguvernør Jutta Bachmann og assisterende guvernører.

Jonny Gander Hansen fra Sarpsborg hadde nyttige tips til medlemsrekruttering som jeg har formidlet til MYU.

Roy Sparre Enger fra Askim RK fortalte om deres måte å velge president på etter en fastlagt femårsplan. Styremedlemmene får ny rolle hvert år, inntil de ender som president etter følgende trappetrinnmodell:

De velger kun assisterende sekretær, som automatisk blir kasserer, som blir sekretær, som blir PE, som blir president, som blir PP!

- **TRF** stresser innbetalingen på 100 US dollar pr. medlem.

- **Kaffepenger** på 20 kroner var det en klubb som praktiserte.

Nå gleder jeg meg til hundesledetur på Aas gård, til glede for funksjonshemmede og senere i måneden, rekefest til glede for oss selv. Vel møtt til flotte arrangementer i februar!

Med vennlig hilsen Elisabeth

Peismøter 2. januar.

Komitéene hadde som vanlig separate planleggingsmøter for Rotaryåret 2020-2021 og har rapportert inn til påtroppende president.

Klubbmøte 9. januar. Jarle Hammer: I Hamsuns fotspor i Kaukasus

Marit og Jarle besøkte Kaukasus i september. De var med på en 11-dagers tur til Georgia og Armenia med Vitusr reiser. Jarle hadde i ungdommen lest Hamsuns bok «I Æventyrland» som kom ut i 1903, og han ble mektig fascinert. For oss var dette en gammel drøm som gikk i oppfyllelse. Hamsun reiste i 1899 med statsstipend gjennom de tre kaukasiske smålandene Georgia, Armenia og Azerbaijan, og boken skildrer Hamsuns møte med en overveldende natur og møter med spennende mennesker i et utrolig mangslungent veikryss (cross roads of history) langs «Silkeveien». (Bokens 5. utgave kom i 2005).

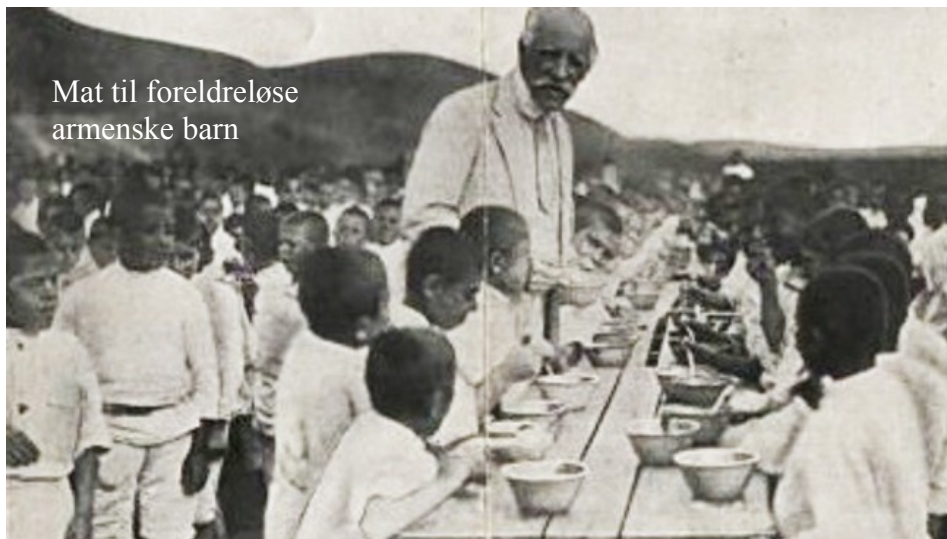
Hamsun omtalte senere reisen til Kaukasus som "den eneste reise jeg har gjort i mitt liv" og mente lenge at boken var det beste han noen gang hadde skrevet. Boken er holdt i en lett og kåserende stil, ispedd vakre, naturlyriske sekvenser. Hamsun er udelt positiv i sitt møte med Østen og trekker fram likheter mellom Østens natur og sitt eget Nordland. Han var vennlig innstilt til Islam. Boken inneholder dype refleksjoner om kultur og samfunn. Det er veldig spennende å lese hans betraktninger om europeisk og russisk åndsliv og politikk.

Om sitt møte med Tblisi, hovedstaden i Georgia, sier Hamsun at der bodde 160,000 innbyggere, hvorav dobbelt så mange menn som kvinner. Der taltes 70 språk. Byen lå på Silkeveien med stor handel og gjennomgangs-trafikk. Byen hadde stått under romersk, persisk, mongolsk, tyrkisk og russisk overhøyhet. I Georgia så han i 1899 et tog med 46 olje-

tankvogner som kom fra Baku, hovedstaden i Azerbaijan. Der var Alfred Nobel en av de største oljepionerene, og Hamsun besøkte hans bedrift.

Landene i Kaukasus har små befolkninger på veldig små områder, Georgia 3.7 millioner og Armenia 2.8 millioner. (Azerbaijan, som ikke dekkes her, 10.0 millioner). Både Georgia og Armenia har imidlertid i sin tid vært veldig mye større og strukket seg fra Svartehavet til det Kaspiske hav, med territorier langt inn i dagens nabostater. Georgisk og Armensk er helt ulike språk med egne alfabeter. Særlig i Georgia står den kristne kirken sterkt. I Armenia er det ca halvparten hver av muslimer og kristne. Innimellom bor det noen små befolkningsgrupper med egne bakrunner og skikker. Således spiste reiseselskapet vårt lunsj i ødemarken hos noen hyggelige russiske molokanere (drikker bare melk).

I Georgia mistet vi nesten pusten av mektige landskapsinntrykk i stor høyde. Vi så et flott alpinanlegg med løyper fra 3300m til 2200m. Landet har dyrket vin i ca 8000 år. Noe av den er virkelig bra. Georgia var Russlands vinkammer, men ble kuttet ut etter militær konflikt mellom Russland og Georgia i 2008. I Tblisi vaier EU-flagget side om side med det georgiske, men det er nok en lang vei til frem til sterkt ønsket medlemskap i EU og Nato. Landet styres i dag av en oligark med avslappet forhold til korrupsjon.

Mat til foreldreløse armenske barn

Armenia ønsker også medlemskap i EU og Nato, men sliter med lignende problemer. Rundt om i landet har erobrere fra mange kanter lagt igjen spor og monumentale byggverk. Fjellet Ararat er et mektig skue som svever over landskapet, og den lokale cognac ved samme navn er av høy kvalitet når den får modnet noen år (10). Tyrkerne drepte ca 1.5 millioner armenere i folkemordet rundt 1915. Det var en veldig sterk opplevelse å besøke Genocide-muséet i hovedstaden Jerevan. I etterkant var Fridtjof Nansen sterkt involvert i hjelpearbeid i landet som Høykommissjonær for flyktninger på vegne av Folkeforbundet. Han har en utrolig sterk posisjon i Armenia, og fortsatt får mange guttebarn Nansen som fornavn. Nansen fikk Nobels fredspris i 1922. Det virker underlig at Norge, Nansens hjemland, hittil ikke har anerkjent Tyrkias bestialske handlinger som et folkemord, selv Trump gjorde nylig det.

Ref. Jarle

Klubbmøte 16. januar. Øivind Bråten: Skipsfart og miljøkrav

Presidenten meddelte at Styret har besluttet å få orden på arkivet, før 50 års jubiléet. Alt gammelt 'Rotarystoff' som medlemmer har liggende, ønskes innlevert til presidenten. Neste Distriktguvernør blir Hans Kristian Kihl fra Råde RK.

Berit Solli hadde vært på RLI i 3 dager samme med en blanding av nye og erfarne Rotaryanere. Et viktig emne hadde vært det å skaffe nye medlemmer gjennom nettverksbygging. En kuriositet var at en av klubbene på samlingen fortsatt ikke hadde damer med og heller ikke ønsket dem.

John presenterte seg som avtroppende kasserer, før han redegjorde for klubbens økonomi: Liten «omsetning», men greit regnskap. Registrert skattefritt donasjonsbeløp i klubben var kr. 8,000 for 2019, litt ned fra 2018. Totale innkjøp var kr. 5-6, 000. Vinlotteriet er noe uklart, da vipsingen er dårlig dokumentert. Døli-utgiftene var kr. 8-9, 000, mens inntektene var bare kr. 2,000. Dette og lignende, må det ryddes opp i ved neste budsjettering.

Eivind opplyste at pengeinnsamlingen til Realfagprisen 2020 går meget bra. Siste store bidrag, kr. 5,000 er fra Nokab (muligens etter 'veiledning' fra et tidligere klubbmedlem).

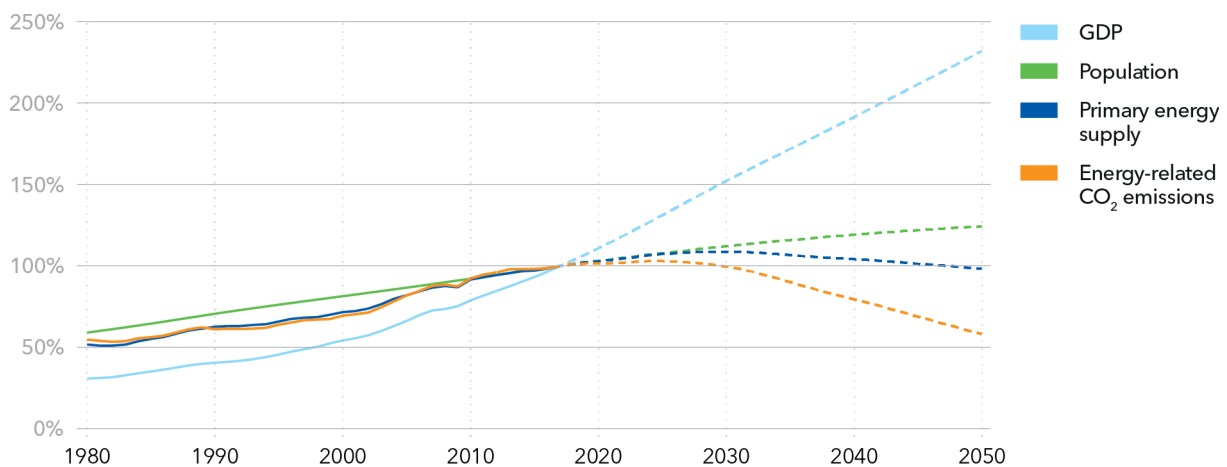
Skipsfart og miljøkrav

Skipsfarten har jobbet med strengere miljøkrav fra 1960-tallet med innstramming på oljeutslipp for å unngå at man tråkket man i tjæreklumper på badestranda, krav til doble skrog og håndtering av ballastvann for å unngå at uønskede arter innvaderer nye farvann.

Skipsfarten hadde i 2008 ca. 1 milliard tonn CO₂-slipp. Dette tilsvarte 2 ½ % av verdens samlede utslipp (se nedenfor). Verdens samlede GHG utslipp (Green House Gases) skal reduseres med 50% fra 2008-nivået, før 2050.

The decoupling of economic growth from other key parameters

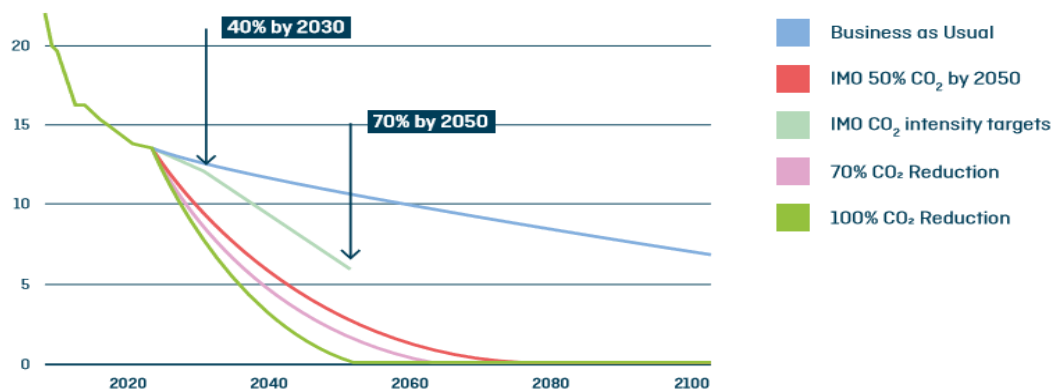
Units: Percentages of 2017 levels

©DNV GL 2019 Historical data source: UN (2017), World Bank (2018), Gapminder (2018), IEA WEB (2018)

Global Fleets Carbon Intensity Targets.

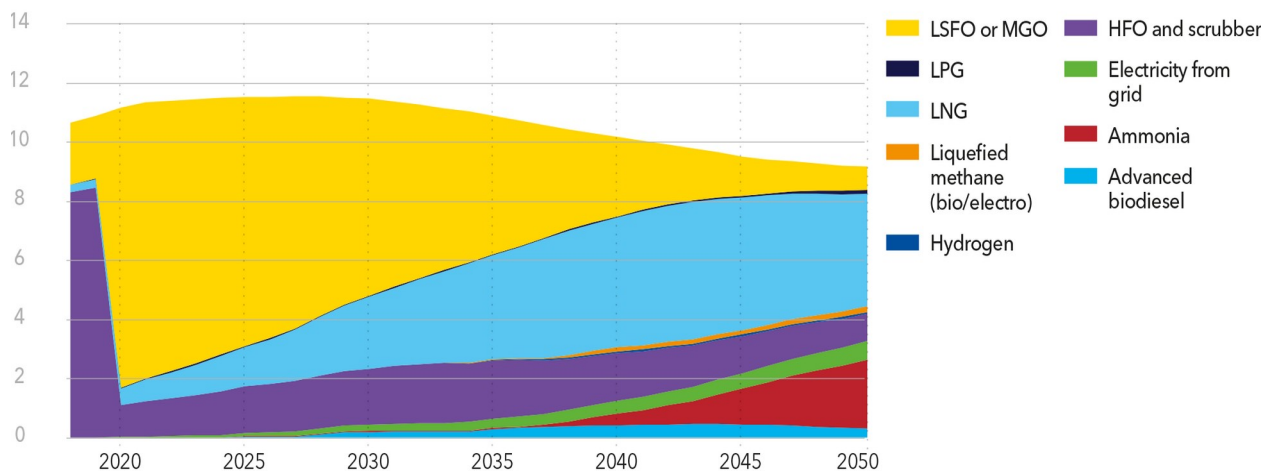
Grams of CO₂ per tonne-nautical mile

Source: DNV GL

Maritime energy demand and projected fuel mix

Units: EJ/yr

©DNV GL 2019

Nye forurensningskrav til skipsfart og all annen aktivitet vil endre sammensetningen av sjøverts handel dramatisk over tid og dermed også behovet for ulike skipstyper. DNV GL utarbeider rullerende prognoser som er meget nyttige for mange beslutningstagere.

Økonomisk vekst uten utslippsøkning er en viktig del av planene for utviklingen i skipsfarten, i perioden mellom 2020 og 2050. 'Brune-skip' med gammeldags maskineri får ikke ny frakt etter 2030. Redere som ikke fornyer sin flåte med mindre forurensende båter får ikke de attraktive kontraktene. Store fraktskip skiftes normalt ut etter mellom 20 til 40 års drift. De store finansieringsaktørene gir ikke lån til nye båter som ikke følger alle nye

forurensingskrav. F.eks. er det fra 2020 forbudt å bruke ‘tungolje’ med høyt svovelinnhold til framdrift uten ‘scrubbing’ (vasking) av eksosen for bl.a. å redusere sur nedbør.

Opphugging av gamle båter foregår i dominerende grad i lavkostland som Bangla Desh, India og Pakistan på en måte som gir mye forurensing og lokal forsøpling og er veldig helseskadelig for arbeiderne. Dette prøver man nå å få en slutt på ved forskjellige incentiver og påbud. Blant annet har shippingbankene innledet et samarbeid om «green recycling» derved at redere som benytter seg av såkalt «dirty and dangerous scrapping» ikke får finansiering. En IMO konvensjon om strengere opphuggingskrav har foreløpig oppnådd helt marginal tilslutning fra FNs medlemsland.

I tillegg har mange av de store havnene innført lokale krav som også bidrar til reduserte utslipp globalt. Dette gjelder ikke bare karbonutslipp, men også annen forurensing som utslipp av ballastvann fra andre deler av verden, utslipp av ‘scrubber-vann’ fra vasking av eksosen fra framdriftsmaskineriet, kloakk-vann fra store passasjerskip, krav om bruk av ‘landstrøm’ i stedet for å kjøre hjelpemaskineriet ved kai (for strøm og varme).

DNV GL ‘kan’ de enkelte skipene, og de relevante kravene, og kan derfor kartlegge skip for rederne – om hvor ‘bra’ de egentlig er i forhold til dagens gjeldende krav. En datastrøm fra rederiene kan behandles med algoritmer fra DNV GL og gi rederne en løpende oversikt over hvor ‘bra’ hvert skip møter IMO-kravene.

I EU er det nå krav om at alle skip som ønsker å anløper havner der, må ha en fullstendig oversikt over alle farlige stoffer de har om bord (Ship Recycling Regulation). I dag er det EU som er best på å oppfylle gjeldende krav, og de har satt smarte krav som utnytter markedsmekanismene. Kombinasjonen av EU-politikere og superkapitalister er de fremste pådriverne av miljøforbedringer av skipsfarten.

Ref. Ragnar

Klubbmøte 23. januar. Gro Hansen: Dance with a stranger - Dyreververn og beitenæringen

Gro har jobbet mye med denne problemstillingen i sin jobb i Riksrevisjonen. Hun fant det underlig at ikke mere var gjort for å ta vare på interessene til relativt få mennesker i grisgrente strøk som er spesielt utsatt for store tap av dyr og sterkt innskrenket bevegelsesmulighet for barn, for eksempel i det mye omtalte Slettåsreviret i Trysil.

Vi fikk se et kart som viste ulvesona. Den gikk langs svenskegrensa. Det gis lisensfelling på bjørn, jerv og ulv, og skadefelling på bjørn, jerv, ulv og kongeørn. Det er kvotejakt på gaupe.

Når det gjelder bestandsmål, så er det på bjørn 13 ynglinger, jerv 39, gaupe 65 og ulv 4-6, pluss kongeørn. Fellingsperioden for gaupe er fra 1. februar t.o.m. 31. mars, jerv 10. sept. t.o.m. 15. februar og bjørn fra 21. august t.o.m. 15. oktober, ulv innenfor ulvesona fra 1. januar t.o.m. 15. februar, og utenfor fra 1. desember t.o.m. 31. mars.

Jerven gjør mye mer skade enn ulv. Vi snakker om rovdyprioriterte områder, der det er høy terskel for å ta ut rovdyp, og beiteprioriterte områder, der det er lav terskel for å ta ut rovdyp. Det rare er at det finnes beiteområder i soner for rovvilt.

De rovdypene vi tenker på er bjørn, gaupe, jerv, ulv og kongeørn, og oversikten, dvs. rødlista for truede arter, sier at bjørn, gaupe og jerv er sterkt truet, ulv er kritisk truet, og kongeørn livskraftig, dvs. ikke rødlistet ifølge Bernkonvensjonen av 1986. Vi er forpliktet til å ta vare på disse dyrene.

På den andre siden er det 100 000 sauer og lam som ikke kommer hjem fra beite. Det er også merkelig at store deler av sauene beiteområder ligger i rovviltsoner, hele 46%. Gro fortalte på en innsiktsfull og engasjert måte om mange av de uløste konfliktene som vi har innen rovdyp- og beiteforvaltningen.

Ref. Kjersti

Klubbmøte 30. januar. Heidi Lyngstad: Egoforedrag

Heidi kommer opprinnelig fra Grimstad, og vokste opp der på 1970-tallet. Hun var utvekslingsstudent i Florida i 1987, noe som nok er årsaken til interessen for at datteren nå er Rotary utvekslingsstudent i Australia. Heidi, mannen fra Vinstra og de to jentene deres har bodd i Nittedal siden 2004. De er en reiseglad familie som deler mye av fritiden mellom Tvedestrand og Vinstra.

På grunnskolen i Grimstad hadde Heidi en veldig flink naturfaglærer som blant annet tok elevene med ut for å kalke sure fiskevann. Disse opplevelsene mener Heidi har hatt avgjørende betydning for studie-, yrkesvalg og interesser. Heidi ble med andre ord tidlig interessert i natur og miljø, og hun tok hovedfag i mykologi (sopp) ved Universitetet i Oslo på midten av 1990-tallet. Oppgaven dreide seg om to særskilte kjuker (trevoksende sopp) som vi har i Norge.

Den første jobben var faktisk for Jan Alfred som formidler på det omreisende realfagsopplegget «Science Circus» i skoleåret 1997/98. «Science Circus» reiste rundt til skoler i landet med interaktiv naturvitenskapelig utstilling, undervisningstimer og lærerkurs. Noen steder var det til og med opplegg på kvelden, så arbeidsdagene kunne fort bli 12-13 timer. De ansatte jobbet tre uker på og en uke fri, så etter ett år boende i campingvogn på veien skiftet Heidi beite.

Hun startet i rådgivningsselskapet Mycoteam, som spesialiserte seg på rehabilitering av eldre boliger med soppskader. Heidi var i Mycoteam i syv år, for deretter å starte i Rambøll som byggkonsulent, med fokus på utsiden av bygningene.

Etter en kortere tid i Rambøll gikk veien videre til Skanska, i en periode hvor miljøhus virkelig fikk vind i seilene. Heidi har alltid vært opptatt av natur og miljø, og da hun startet i Skanska fikk hun være med å planlegge og bygge det nye kjøpesenteret på Fornebu (Fornebu S). Heidi gikk over til KLP, som eier kjøpesenteret etter åpningen av senteret i 2014. Kjøpesenteret på Fornebu er bygget som et gjennomført miljøriktig bygg,

både bygningsteknisk og driftsmessig. Blant annet er det blandet inn flyveaske (fra kullforbrenning) i betongen, det er brukt mye lokalt trevirke i de mange trekonstruksjonene i bygget, og bygget er svært godt isolert (passivhus standard). Ved hjelp av utelukkende LED lys innvendig bruker bygget vesentlig mindre energi en normalt, og mye av den elektriske energien kommer fra et 1600 kvm stort solcelle anlegg på taket.

Selve taket er et kapittel for seg, da det er konstruert som et grønt tak. Den opprinnelige landskapstypen på Fornebulandet er såkalt kalktøreg. Denne naturtypen er gjenskap på taket av kjøpesenteret med mange stedegne planter, hentet som fra øyene i Oslofjorden. I tillegg består plantemangfoldet av en rekke bergknappvarianter. Det er mange fordeler med et slikt grønt tak, blant annet at det beskytter takpappen, det isolerer både vinter og sommer, og det fungerer som et overvannsreservoar som jevner ut vannsaget til avløpssystemet etter kraftige regnskyll. Aller nederst består et slikt tak av kraftig knotteplast, over det kommer vedde kokosmatter (produsert i Nederland), før et tynt jordlag og planter. Målet med taket er at det blir en vakker blomstereng, men for å få dette til må man fjerne de mest aggressive ugressplantene som dukker opp.

I tillegg til blomsterengen er det også satt opp insekts-hoteller, og kjøpesenteret produserer nå sin egen honning. Det er mulig å besøke taket for publikum. Vår klubb prøver å legge et klubbmøte dit i juni. På den ene halvdel av taket er det bygget leiligheter. Her har taket et tykkere jordlag med frukttrær, lekeapparater etc. Fornebu S ble kåret til årets bygg i No2014, og prosjektet er det eneste kjøpesenteret i verden som har den prestisjetunge

byggeskikkprisen BREEM (2015). BREEM (Code for Sustainable build Enviroment) er den eldste internasjonale klassifiseringsordning for miljøbygg. Foran inngangen til kjøpesenteret har kunstneren Trond Nordahl ved hjelp av vinkelsliper laget symbolet for BREEM award i granitten. I tørt vær synes kunstverket neste ikke, men etter regnvær trer det flott fram.

De siste to årene har Heidi jobbet som miljøsjef i Maxbo gruppen. Her har hun oppgaven med å sørge for at det er lett for kundene å finne fram til miljøriktige materialer, og at dokumentasjonen på dette finnes. Hun har også vært med å utvikle bærekraftstrategien til firmaet, noe som blant annet gjør at Maxbo i dag bruker 90 % resirkulert plast i innpakningen.

Ref. Jan Alfred

Redaktør Jarle